

دانش بنیان ها، ناجی کشاورزی ایران

سیداحمد هاشمی اشکا گروه ایران

وقتی نتایج سرشماری کشاورزی در سال ۱۳۹۲ بیرون آمد نشان می داد حدود ۴۵ درصد واحدهای بهره‌بردار کشاورزی که بیشتر کشاورزان خرده‌مالک هستند و در اراضی کمتر از دو هکتار واقع شدند، مالک ۶ درصد اراضی کشاورزی کل کشور هستند. درحالی که ۱۰ درصد

از واحدهای بهره‌برداری کشاورزی کشور، در اراضی ۱۰ تا کمتر از ۵۰هکتار واقع شده و مالک ۴۱ درصد اراضی کل کشور هستند.

باتوجه به این‌که متوسط اراضی کشاورزی در ایران تقریباً نصف میانگین جهانی است، بر همین مبنا عمده فعالان این عرصه، کشاورزان خرده‌مالک بوده و عملاً این موضوع مهم‌ترین چالش ورود فناوری و در نتیجه عدم گسترش بازار شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه کشاورزی است. علت این امر نیز آن است که استفاده از فناوری‌های نوین، به دلیل سود کم در بخش تولید، برای کشاورز صرفه اقتصادی ندارد.

سنددار کردن زمین‌های کشاورزی و ایجاد شناسنامه مزارع، به منظور هویت رسمی و حقوقی بخشیدن به زمین‌های زراعی و ایجاد یک شناسنامه به منظور تقویت تحلیل آماری و بهبود حوزه صنفی کشاورزان اولین گام در برنامه‌ریزی برای ورود سیستم‌های نوین و دانش روز به صنعت کشاورزی است.

همچنین افزایش تعاونی‌های تولید کشاورزی، برای به‌صرفه‌شدن استفاده از فناوری‌ها در زمین‌های خرد، بسیار مهم است که در این جهت لازم است اقدام به تجمیع اراضی شود.

در این راستا تشکیل تعاونی‌های تولیدی به‌عنوان یک گزینه کارآمد مطرح است و انجام اقدامات ترویجی، افتاعی و تشویقی در جهت معرفی مزایای تشکیل تعاونی به کشاورزان ضروری به نظری می‌رسد.

در کنار این کارها نباید ارائه یارانه فناوری، به منظور افزایش بازدهی تولید و استفاده بهینه از منابع رانادیده بگیریم.

به عقیده کارشناسان و در موارد خاصی که امکان انجام برخی موارد فراهم نیست، دولت می‌تواند اقدام به ارائه فناوری کند. باتوجه به کسری منابع دولت و عدم امکان توزیع یارانه در بین همه کشاورزان خرده‌مالک، این اقدام باید محدود به موارد اجتناب‌ناپذیر شود.

مطل اجاره تجهیزات کشاورزی هم برای بالابردن میزان بهره‌وری مؤثر است. به این صورت که سرمایه‌گذاران و کشاورزانی که دارای توان مالی بالایی هستند، می‌توانند با خرید تجهیزات و فناوری‌های کشاورزی و اجاره‌دادن آنها کسب درآمد نمایند و کشاورزان خرده‌مالک نیز با هزینه بسیار کمتر بازدهی تولید خود را بالاتر ببرند. در این مسیر، ارائه مشوق‌هایی که سرمایه‌گذاران را ترغیب به انجام این عمل کند، لازم است.

کوتاه سخن این‌که گسترش شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه‌های کشاورزی، منابع طبیعی و صنایع غذایی به‌عنوان یک نیاز جدی مطرح است، چرا که این حوزه‌ها هنوز در بخش‌های مهمی از روش‌های سنتی استفاده می‌کنند که بازدهی و هزینه‌بری بالایی داشته و در عمل رسوخ فناوری به این حوزه‌ها کمتر از آنچه که باید اتفاق افتاده است. از سوی دیگر گسترش این شرکت‌ها باعث اشتغال‌زایی برای جوانان فارغ‌التحصیل و ایجاد ارزش افزوده فراوان می‌شود.

کنگره شهدا هرینج سال یکبار در استان‌ها برگزار می‌شود و بر همین اساس دومین کنگره شهدای استان مازندران سال ۱۴۰۲ برگزار می‌شود.

سردار عبدالرضا آزادی، مسئول سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس بسیج و سپاه در خاشیه دومین کنگره بزرگداشت شهدای مازندران با بیان این‌که این کنگره برای گرامیداشت یاد و خاطره شهدیان برگزار

برگزاری کنگره شهدا در تمام استان‌ها

می‌شود، گفت: انتقال حماسه و پیام شهدیان به جامعه از اهداف کنگره‌هاست و طبق فرمایش رهبر معظم انقلاب پیام شهدیان نقطه مقابل جنگ نرم دشمنان است. دشمن در جنگ نرم تلاش می‌کند مردم را بترساند و ناامید کند؛ ولی شهدیان به ما می‌آموزند امیدوار و نسبت به آینده خوشبین باشیم.

وی با عنوان این‌که کنگره‌های شهدا هر پنج سال یکبار

بذرهای پنبه و کاهش تناژ در واحد سطح، واردات بی‌رویه منسوجات، عدم تناسب قیمت‌گذاری پنبه با سایر محصولات، آفت‌زدگی و کم‌رغبتی کارخانجات پنبه‌پاک‌کنی به خرید محصول داخلی خلاصه می‌کنند که باعث شده کشت با به روایت دیگر «صنعت پنبه گلستان» زمینگیر شود. گلستان که نامش با لطافت و رنگ سپید پنبه گره خورده حالا فقط ۱۰ درصد زمین‌هایش شاهد کشت این محصول است و شاید کمتر هم بشود. این تنازل وقتی باورپذیر می‌شود که بدانیم هنوز طرح و برنامه‌ای در دستور کار قرار نگرفته که بتواند نتایج مثبتی به همراه داشته باشد. وقتی در اواسط دهه ۸۰ متولیان جهاد کشاورزی و مؤسسه تحقیقات پنبه کشور دیدند وضع پنبه خیلی بغرنج شده است، به این فکر افتادند تا با اعمال مشوق‌های مختلف مانند معافیت از ورود

سایه سوءمدیریت‌ها در سرزمین طلای سفید

گلستان را باید یکی از مراکز تولید پنبه کشور در نظر داشته باشیم. جایی که حدود پنج دهه قبل کشت پنبه در بیش از ۱۰هزار هکتار از اراضی زراعی آن رواج داشت و در آن زمان تعداد زیادی کارخانه پنبه‌پاک‌کنی در این منطقه فعالیت می‌کرد. این کارخانه‌ها توانسته بودند برای جمعیت زیادی اشتغال ایجاد کرده و کمک بزرگی جهت درآمدزایی و امرار معاش خانواده‌ها باشند اما از همان زمان و به دلیل تصمیمات غلط و سوءمدیریت‌ها مسیر اشتباهی در پیش گرفته شد و از دهه‌های ۷۰ و ۸۰ کشت پنبه به شدت نزول کرد. تا جایی که حالا مساحت اراضی پنبه در گلستان به کمتر از ۱۰ هزار هکتار در سال رسیده است.

البته گروهی از کارشناسان مجموع بی‌تدبیری‌ها را در افت کیفی

در تمام استان‌ها برگزار می‌شوند، افزود: مازندران نقش مؤثری در دفاع مقدس داشت و از این رو کنگره شهدای استان برای سال ۱۴۰۲ برنامه‌ریزی شده‌است. سردار آزادی گفت: همه باید برای برپایی این کنگره‌ها تلاش کنیم و از ظرفیت‌های هنری و مردمی برای برپایی آن بهره‌گیری کنیم تا آیینی در تراز ملی و بین‌المللی برگزار شود.

آفت بی‌تدبیری بر پنبه‌زارها

تصمیمات غلط ایران را از جایگاه برتر جهانی در تولید پنبه به یک واردکننده تنزل داده است

منسوجات خارجی، افزایش قیمت خرید پنبه و ارائه بذرهای جدید با عملکرد بالاتر و دوره رشد کوتاه زمینه رونق پنبه در سرزمین طلای سفید را فراهم کنند.

برهمنین اساس از اوایل دهه ۹۰ طرح‌های ارائه‌شده از طرف جهاد کشاورزی به مرحله اجرا درآمد و با گذشت حدود ۱۰ سال از ترسیم این برنامه‌های حمایتی و اجرای مشوق‌های نرم و سخت‌افزاری برای کشاورزان پنبه‌کار، هنوز چشم‌انداز مسئولان برای بازگشت به دوره اوج این محصول به‌طور کامل محقق نشده است. وقتی به علت عدم محقق شدن برنامه‌ها رجوع می‌شود، نقش سوءمدیریت‌ها بسیار نمایان است. گویی طرح وجود دارد اما مجری وجود ندارد و کسانی قرار است آنها را به سرانجام برسانند که نه پنبه را می‌شناسند و نه درد پنبه‌کاران را.

ارقام جدید تولید بالا با آب کمتر

رئیس مؤسسه تحقیقات پنبه کشور با بیان این‌که وظیفه اصلی این مؤسسه معرفی ارقام جدید برای مناطق مختلف کشور به خصوص گلستان است، به جام‌جم می‌گوید: «هدف، افزایش تولید در واحد سطح، کاهش هزینه‌های تولید برای کشاورز است تا بتوانیم ابتدا سفره کشاورز را برپا رکنیم و همسویان، نیاز کشور هم برطرف شود.»
قریان قربانی نصرا‌باد با تاکید بر این‌که پنبه ۱۸ برابر محصولات دیگر قابلیت اشتغال‌زایی دارد و تاکنون ۱۴ رقم پنبه معرفی شده و دو «ژرم پلاست» آماده داریم که به زودی معرفی می‌شود، ادامه می‌دهد: «رقم‌هایی معرفی شده که دوره رشد آنها کوتاه بوده و زمان داشت را از ۹ ماه به سه ماه و نیم تا چهار ماه کاهش داده‌است. ضمن این‌که این موضوع نیازانی را کمتر کرده و با توجه به کشت ۱۲۰هزار هکتار پنبه در کشور، حجم آبی خوبی صرفه‌جویی خواهدشد. همچنین بوته در رقم‌هایی که معرفی شده، کوتاه‌تر بوده تا با کم‌آب‌باین قابل برداشت باشد.»

این مسئول با اشاره به برداشت لینتر پنبه و پوشش دارکردن بذر با آفت‌کش و قارچ‌کش‌ها در سال جاری، تصریح می‌کند: «با این روش میزان بذر مورد نیاز از ۴۰ کیلوگرم به ۱۲ کیلوگرم کاهش خواهد یافت.»

در گلستان ارقام زودرس شامل لطیف، ساجدی و شایان کشت می‌شود که با کاهش دوره، می‌توان سایر هزینه‌ها از جمله کارگری و مدیریت را پایین آورد. بر همین اساس قرار شده مؤسسه پنبه، هسته‌های اولیه بذر را تولید کرده و سپس امتیاز تولید به تعاونی‌ها و مزارع مختلف واگذار شود و مؤسسه تحقیقات پنبه کشور بر روند کاشت و تولید آن نظارت کند. با این تفاسیر، پشتیبانی نکردن دولت در تهیه کود، سم و بذر، از جمله علت‌های بروزی‌رغبتی در پنبه‌کاران برای کشت این محصول عنوان شده است. هرچند رشد قیمت دیگر محصولات کشاورزی مانند گندم، شالی و سویا و حمایت و تمرکز دولتمردان بر حمایت از کشت آنها هم هیزمی است که این آتش جدایی از پنبه را شعله‌ورتر کرده‌است.

برش

در حال حاضر ایران واردکننده پنبه است و در سال ۱۳۹۷ برای واردات این محصول ۱۴۲ میلیون دلار هزینه شده است که با توجه به محدودیت‌های ارزی و مشکلات ناشی از تحریم، رقم بسیار بزرگی برای کشور محسوب می‌شود. مجموعه عواملی که پنبه را زمینگیر کرده بود، وزارت جهاد کشاورزی را واداشت طرح خودکفایی در تولید پنبه تا سال ۱۴۰۴ را در دستور کار خود قرار دهد. ضمن این‌که در برنامه ششم توسعه نیز بر رشد سالانه ۷ درصدی تولید پنبه تاکید شده و وزارت جهاد کشاورزی پیش‌بینی کرده تولید در سال ۱۴۰۲ به ۳۷۵ هزار تن برسد. اما در پایان سال ۱۴۰۰ و با توجه به گذشت سه سال از آغاز این برنامه، مشخص شد شکاف بسیار زیادی بین عملکرد واقعی و مقدار مورد انتظار ایجاد شده‌است؛ لذا تاکنون اهداف این برنامه محقق نشده و به سرمایه‌گذاری قابل توجهی برای بهبود عملکرد کشت پنبه نیاز است.

طی چند دهه گذشته گرگان و دشت، بهترین پنبه کشور را تولید می‌کردند و حرف اول را در این بخش می‌زدند اما به دلیل سیاست‌های نادرست و واردات بی‌رویه، کشت این محصول کاهش یافت و بیکاری هزاران نفر را رقم زد. رحمتا... نوروزی، عضو کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی با بیان این‌که هم اکنون با نگاه مثبت مجلس و دولت به احیای پنبه و توسعه صنایع تبدیلی، امیدواریم کشت این محصول دوباره رونق بگیرد، به جام‌جم می‌گوید: «مسئولان در شورای قیمت‌گذاری باید با بررسی هزینه‌های کاشت و داشت و برداشت، قیمت واقعی را در نظر گرفته تا کشاورزان دنبال کشت محصولات دیگر نروند.»
به گفته این نماینده مجلس، باید کشت پنبه مکانیزه شود و می‌توان با اعطای تسهیلات به تولیدکنندگان یا در اختیار قراردادن ماشین‌آلات به کشاورزان، بخشی از دغدغه آنها را برطرف و روزهای خوشی برای آنها رقم زد.

از اوایل شهریور برداشت پنبه در مناطق مختلف گلستان آغاز شد و در همان روزهای نخست شروع این کار، رئیس اداره پنبه و دانه‌های روغنی جهاد کشاورزی استان با بیان این‌که تاکنون ۲۲۰۰ تن محصول پنبه برداشت و به کارخانجات پنبه پاک‌کنی تحویل داده شده است، گفت: ۹ کارخانه استان پنبه‌ها را از کشاورزان خریداری می‌کنند و پیش‌بینی می‌شود امسال بیش از ۴۰ هزار تن وش پنبه برداشت شود که حدود ۸۰ درصد نسبت به سال گذشته افزایش خواهدداشت. موسی خانی از کشاورزان درخواست کرده بود برای جمع‌آوری پنبه از کیسه پلاستیکی و نخ‌های پلاستیکی استفاده نکنند و هنگام برداشت از پیش‌بندهای پنبه‌ای استفاده شود. زیرا اگر از کیسه‌های نایلونی استفاده شود به الیاف و کیفیت پنبه آسیب می‌رسد. با این حال هنوز سرزمین طلای سفید با روزهای اوج خود فاصله زیادی داشته و نیازمند حمایت‌های ویژه است.

پنبه به عنوان طلای سفید با کاربردهای وسیع در صنعت، یکی از مهم‌ترین محصولات کشاورزی جهان است و نقش تعیین‌کننده در توسعه صنعت نساجی دارد. تولید پنبه به عنوان محصول راهبردی کشور، نقطه اتصال دو بخش زراعت و صنعت نساجی بوده و رشد و شکوفایی عرصه زراعت آن، سبب توسعه صنعت نساجی خواهدشد. علاوه بر آن فراورده‌های جانبی این محصول در صنایع روغن‌کنشی، خوراک دام، تولیدات بهداشتی و نظامی مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد؛ لذا پنبه از لحاظ ایجاد اشتغال بسیار حائز اهمیت است.

آن‌طور که در تاریخ آمده است ساوه و شوشتر به عنوان قدیمی‌ترین مناطق کشت پنبه در ایران معرفی شده‌اند و بذر آن احتمالاً از مناطق استوایی آفریقا وارد کشور شده‌است. البته بذر پنبه به شکل امروزی در زمان صدارت امیرکبیر و بعدتر در زمان مشروطه وارد ایران شد و کشت آن رواج یافت و بر همین اساس، اولین کارخانه پنبه پاک‌کنی ایران نیز در مازندران تأسیس شد.

ایران از نظر شرایط اقلیمی یکی از مساعدترین مناطق برای کشت و تولید پنبه است، ضمن آن‌که گیاه پنبه، قابلیت انطباق و سازگاری ویژه‌ای با شرایط اقلیمی و خاک کشور را دارد.

قاب

حمایت نکردن از محصول پنبه، ندیدن پنبه به عنوان یکی از محصولات مزیت‌دار استان‌ها، پایین بودن قیمت تضمینی خرید این محصول، نبود کارخانه لینترگیری در شهرستان‌ها و فقدان وجود ترجیره کامل پنبه، از جمله مهم‌ترین مشکلات پنبه‌کاران در مناطق مختلف ایران است.